Dreigingsanalyse Nederland 2042: van waarneembare signalen naar voorstelbare toekomsten

Een toekomstgericht dreigingsonderzoek; horizonscanning en de samenwerking tussen gespecialiseerde AI-agents.

De wereld van 2042 zal fundamenteel verschillen van die van vandaag. Technologische doorbraken, geopolitieke verschuivingen, klimaatverandering en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen nieuwe dreigingen veroorzaken waarvan de aard en omvang momenteel nog nauwelijks te overzien zijn. Traditionele risicoanalyses, die grotendeels uitgaan van bekende dreigingen en historische gebeurtenissen, bieden onvoldoende houvast om deze onzekerheden te onderzoeken. Daarom is het onderzoeksproject Dreigingsanalyse Nederland 2042 gestart: een systematische toekomstverkenning die mondiale ontwikkelingen onderzoekt en hun mogelijke gevolgen voor Nederland in kaart brengt.

Het onderzoek is methodologisch gebaseerd op de presentatie Foresight (horizonscanning) – Dreigingsbeeld 2041, gegeven door Berndt Rif tijdens een gastcollege bij de NHL Stenden Hogeschool op 25 september 2026. Centraal staat het onderscheid tussen prediction en foresight. Waar prediction probeert één toekomstige ontwikkeling te voorspellen, onderzoekt foresight meerdere mogelijke toekomsten. Het doel is niet om vast te stellen wat in 2042 zal gebeuren, maar om te begrijpen wat zou kunnen gebeuren en welke huidige ontwikkelingen daarvoor de eerste aanwijzingen vormen.

Triggers als fundament

De basis van het onderzoek wordt gevormd door zogenaamde triggers. Volgens de oorspronkelijke presentatie is een trigger een objectief waarneembare ontwikkeling of gebeurtenis die op termijn een dreiging kan opleveren, terwijl nog onduidelijk is hoe die dreiging zich precies zal manifesteren.

Dit onderscheid is essentieel. Een wetenschappelijke doorbraak in kunstmatige intelligentie is bijvoorbeeld een waarneembare ontwikkeling. De veronderstelling dat autonome AI-systemen in 2042 vitale infrastructuur kunnen ontregelen, is daarentegen een toekomstscenario. Door deze twee strikt te scheiden, voorkomt het onderzoek dat speculaties ten onrechte als vaststaande feiten worden gepresenteerd.

Voor het identificeren en onderbouwen van triggers wordt gebruikgemaakt van openbare bronnen, waaronder landelijke en internationale kranten, weekbladen, wetenschappelijke publicaties en rapporten van overheidsinstellingen. Iedere trigger moet worden ondersteund door minimaal vijf onafhankelijke bronnen, waarvan bij voorkeur drie à vier journalistieke publicaties.

Een multidisciplinaire benadering

Het onderzoek is georganiseerd volgens het PESTLE-model. Dit onderscheidt zes domeinen: politiek, economisch, sociaal, technologisch, juridisch en ecologisch. Binnen ieder domein zijn drie ernstige toekomstscenario's geïnventariseerd. Daarmee bestaat het voorlopige dreigingsbeeld uit achttien scenario's.

Deze scenario's worden niet afzonderlijk beschouwd. Een technologische ontwikkeling kan bijvoorbeeld economische ontwrichting veroorzaken, maatschappelijke tegenstellingen versterken en uiteindelijk politieke instabiliteit vergroten. Juist de onderlinge afhankelijkheden kunnen bepalend zijn voor de ernst van toekomstige dreigingen.

Bij de beoordeling wordt aangesloten bij het uitgangspunt dat een voorstelbare dreiging (bewust onbevoegd menselijk handelen) samenhangt met motivatie en capaciteit. Niet-intentionele ontwikkelingen, zoals natuurrampen, wordt buiten beschouwing gelaten net zoals onbewust onbevoegd menselijk handelen.

Bijzonder is dat het onderzoek ook ruimte biedt aan sciencefictionachtige scenario's. De toekomstkegel uit de presentatie onderscheidt onder meer verwachte, waarschijnlijke, plausibele en mogelijke toekomsten. Sciencefiction wordt gebruikt om buiten bestaande denkpatronen te kijken, zonder speculatieve gebeurtenissen dezelfde bewijskracht toe te kennen als empirisch onderbouwde ontwikkelingen.

Samenwerking tussen gespecialiseerde AI-agents

Om het onderzoek systematisch en reproduceerbaar uit te voeren, is een onderzoeksorganisatie ontworpen met zeven gespecialiseerde AI-agentrollen.

Ellen is verantwoordelijk voor het bronnenonderzoek. Zij zoekt dagelijks naar nieuwe mondiale ontwikkelingen en verzamelt relevante openbare publicaties. Eva verzorgt vervolgens de bronverificatie. Zij controleert de betrouwbaarheid, onafhankelijkheid en relevantie van de gevonden informatie. Pas wanneer een trigger voldoende is onderbouwd, wordt deze overgedragen aan Thomas, die onderzoekt hoe de ontwikkeling zich richting 2042 kan manifesteren en met welke bestaande PESTLE-scenario's zij samenhangt.

Daarna richt Daan zich op de analyse van capaciteit en motivatie van mogelijke dreigingsactoren. Nadia onderzoekt de gevolgen voor Nederland, waaronder de impact op vitale infrastructuur, economie, samenleving en veiligheid.

Lotte bewaakt de methodologische kwaliteit en beoordeelt of conclusies voldoende worden ondersteund door het beschikbare bewijsmateriaal. Bram is verantwoordelijk voor het auditlogboek, versiebeheer en de documentatie van onderzoeksbeslissingen.

Deze namen vertegenwoordigen vastgelegde onderzoeksrollen. De dagelijkse geautomatiseerde opdracht voor Ellen, Eva en Thomas is inmiddels ingericht; de overige rollen zijn organisatorisch gedefinieerd. Er is nog geen sprake van zeven aantoonbaar onafhankelijk opererende AI-systemen.

Een voortdurend veranderend dreigingsbeeld

De Dreigingsanalyse Nederland 2042 is nadrukkelijk geen statisch rapport. De dagelijkse onderzoeksworkflow moet nieuwe ontwikkelingen signaleren, bronnen controleren en bestaande scenario's waar nodig aanvullen of herzien. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen wat daadwerkelijk is waargenomen, wat analytisch kan worden afgeleid en wat vooralsnog speculatief blijft.

De onderzoeksresultaten worden vastgelegd in twee samenhangende documenten: een methodologische verantwoording en een inhoudelijke dreigingsanalyse. Hiermee wordt inzichtelijk welke bronnen zijn gebruikt, welke onderzoeksstappen zijn uitgevoerd en welke onzekerheden nog bestaan.

De belangrijkste ambitie is het ontwikkelen van een controleerbaar, reproduceerbaar en dynamisch dreigingsbeeld. Niet de zekerheid over de toekomst staat centraal, maar het vermogen om mogelijke veranderingen vroegtijdig te herkennen.

Daarmee vormt Dreigingsanalyse Nederland 2042 een verbinding tussen horizonscanning, strategische risicoanalyse en kunstmatige intelligentie. Het onderzoek beoogt organisaties en beveiligingsprofessional beter voor te bereiden op een toekomst die zich niet laat voorspellen, maar waarvan de eerste signalen mogelijk vandaag al zichtbaar zijn.